

زبان فارسی و کوشش های ایرانی

سال اول، دوره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۵، شماره پیاپی ۱

گذرایی^۱ در زبان فارسی بر مبنای برنامه کمینه گرا

اعظم شاهسواری^۱

دکتر محمد دبیرمقدم^۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۹۴/۸/۲۴

چکیده

در این مقاله مقوله نقشی گذرایی موجود بین مقوله نقشی اسناد و فعل مورد بررسی قرار گرفته است. این پژوهش که در چارچوب برنامه کمینه گرای بوورز^۲ (۲۰۰۲) صورت گرفته، نگاهی متفاوت به ویژگی گذرایی در زبان فارسی دارد. طبق این رویکرد، گذرایی مقوله ای جهانی است که در ساخت‌هایی از قبیل ساخت‌های متعدی معلوم، مجهول و میانه وجود دارد. اگرچه هسته این مقوله نقشی، که می تواند به صورت یک فرافکن بیشینه (گروه گذرایی) نمود یابد، قابلیت اعطای نقش تنایی^۳ به جایگاه مشخصگر خود را ندارد، اما در صورت داشتن مشخصه های فی^۴ توانایی اعطای حالت مفعولی به مفعول صریح را دارا خواهد بود. طبق تحلیل حاضر و با استناد به داده های زبان فارسی (همانند زبان های انگلیسی، آلمانی، ایسلندی، اسکاتلندی، روسی و اوکراینی) عملکرد فعل سبک (فعل پوسته ای) لارسن (۱۹۸۸) در زبان فارسی را می توان به دو گروه نقشی گذرایی و اسناد واگذار نمود.

واژگان کلیدی: گذرایی، مقوله نقشی، ساخت های میانه، مجهول، نامفعولی، ناکنشی

۱. دانشجوی دکتری زبان شناسی همگانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران
۲. استاد زبان شناسی همگانی دانشگاه علامه طباطبایی

✉ mdabirmoghaddam@gmail.com

1. transitivity
2. Bowers
3. theta roles
4. Φ -features